

در تعطیلات نوروز! ۱۵۳ میلیون سفر

محدثه کشاورز

رایج است که در تعطیلات نوروز به خانه اقوام برویم. پس در این صورت همچنان که ما به شهری که اقوامان در آن ساکن هستیم، سفر می‌کنیم آن‌ها در شهرشان پذیرای ما هستند و به مسافرت نمی‌روند. سؤال مهمی که وجود دارد این است که: «این آمار به چه شیوه‌ای به دست آمده است؟»

با نگاهی به سایت‌ها و اخبار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری متوجه می‌شویم که به جز شمارش مسافران قطارها، هواپیماها و اتوبوس‌های بین شهری، منبع مهم دیگر این آمار، شمارش ماشین‌هایی است که در طول تعطیلات نوروزی در جاده‌ها تردد می‌کنند. برای شمارش ماشین‌های عبوری از جاده‌ها هم، شاید هیچ کجا بهتر از ایستگاه‌های پرداخت عوارض نباشد.

خب احتمالاً حالا می‌توانیم متوجه شویم که این عدد ۱۵۳ میلیون نفر سفر از کجا آمده است. فرض کنید شما به همراه خانواده‌تان قصد سفر از تهران به سنندج را دارید. برای رسیدن به سنندج وقتی از تهران حرکت می‌کنید، احتمالاً از طریق

«سازمان میراث فرهنگی و گردشگری» در سال ۱۳۹۱ اعلام کرد که در طول تعطیلات نوروزی آن سال ۱۵۳ میلیون سفر در کشور به ثبت رسیده است. با توجه به جمعیت کشورمان که حدود ۷۵ میلیون نفر است، این عدد کمی عجیب به نظر می‌رسد. با کمی جست‌وجو در آمار سفرها و شیوه‌های آمارگیری در مورد سفر، با اصطلاحی آشنا می‌شویم به نام «نفر سفر». نفر سفر یک شیوه شمارش مسافرت است که در آن هر فرد که به قصد مسافرت وارد هر شهری شود، به اندازه یک نفر سفر در آمار شمارش می‌شود. مثلاً اگر یک خانواده ۴ نفره به سنندج بروند و در آنجا ۳ روز اقامت داشته باشند در مجموع ۱۲ نفر سفر انجام شده است. حتی با داشتن این تعریف به نظر می‌رسد که عدد ۱۵۳ میلیون نفر سفر کمی عجیب است. این عدد یعنی به‌طور میانگین همه مردم ایران دو روز به سفر رفته‌اند. با نگاهی به اطرافمان متوجه می‌شویم که شهدی که ما از آمار سفرها داریم، با این عدد کاملاً متفاوت است. مثلاً در کشور ما بسیار

اما استخراج آمار درست و قابل اطمینان از همه این منابع کار چندان ساده‌ای نیست. به جز کمپ‌های موقت و دائم اسکان مسافران و مدارس که در ایام نوروز محل اقامت بسیاری از مسافران اند، مراکزی نیز هستند که به‌طور نیمه‌رسمی محل اقامت مسافران محسوب می‌شوند؛ همچون خانه‌هایی که در بسیاری از شهرها و روستاهای شمال کشور و یا مناطق خوش آب‌وهوا به مسافران اجاره داده می‌شوند و آمار دقیقی از آن‌ها در دست نیست. از همه این آمارهای رسمی و نیمه‌رسمی گذشته، در کشور ما بخش زیادی از مسافرت‌های نوروزی به قصد دیدار اقوام انجام می‌شود و در این سفرها معمولاً محل اقامت مسافران در خانه اقوام و آشنایان است که به این روش‌ها قابل شمارش نیست. البته قطعاً این روش شمارش مسافران نوروزی از روش قبلی دقت و اطمینان بیشتری دارد. اما جدیدترین روش برای محاسبه دقیق آمار سفرها توسط «مرکز آمار ایران» انجام شده است. از آنجا که پرسش از تمام مردم کشور برای این محاسبه کاری بسیار زمان‌بر است و همچنین با انتخاب تعداد نمونه مناسب می‌توان با دقت قابل قبولی اطلاعات را به‌دست آورد، پژوهش مرکز آمار ایران به روش نمونه‌گیری انجام شده است.

در این روش براساس آخرین سرشماری انجام شده در سال ۱۳۸۵، کل کشور به تعدادی حوزه و این حوزه‌ها هر کدام خود به تعدادی قطعه تقسیم می‌شوند که این قطعه‌ها به‌طور متوسط در مناطق شهری شامل ۸۰ خانواده و در مناطق روستایی شامل ۴۰ خانوار هستند. سپس به‌طور تصادفی تعدادی از این قطعه‌ها در حوزه‌های متفاوت انتخاب می‌شوند و با پرسش‌نامه در کل خانوارهای هر قطعه، آمارگیری انجام می‌پذیرد. در پرسش‌نامه‌های مزبور در مورد چنین موضوعاتی از مردم سؤال شده است:

● سفرهای داخلی به تفکیک نوع سفر (که همراه با اقامت شبانه بوده‌اند یا نه)؛

● تعداد سفرهای خارجی در فصل بهار و تابستان؛

● سفرهای داخلی به تفکیک هدف اصلی از سفر؛

● هزینه سفر خانوارها.

وقتی داده‌های مربوط به این پرسش‌نامه‌ها به‌طور کامل استخراج شدند، می‌توان اطلاعات آن‌ها را به‌طور میانگین و با رعایت محدودیت‌های آن به کل افراد جامعه نسبت داد. با جمع‌آوری اطلاعات این پرسش‌نامه‌ها و با توجه به اینکه تعداد قابل قبولی از خانوارها به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند، می‌توان تا حد زیادی از دقت و درستی داده‌ها مطمئن بود.

جاده ساوه به سمت شهر همدان خواهید رفت و بعد از آن راهی سنندج خواهید شد. اگر طبق روش شمارش نفر سفر پیش برویم، در زمان عبور شما از ایستگاه‌های عوارضی شهرهای ساوه و همدان هم شما به‌عنوان مسافر در این شهرها شمرده خواهید شد. در این صورت اگر خانواده شما ۴ نفری باشد و به قصد سفر به سنندج و اقامت دو روزه در سنندج به سفر بروید، به جای اینکه به اندازه ۸ نفر سفر شمرده شوید، سفر شما با شمارش در سه ایستگاه عوارضی (ساوه، همدان و سنندج) به اندازه ۱۲ نفر سفر حساب خواهد شد. این عدد در سفرهایی با مسیرهای طولانی‌تر بیشتر هم می‌شود. مثلاً با توجه به جمعیت زیاد شهر تهران و اینکه بسیاری از تهرانی‌ها در تعطیلات نوروز به سفر می‌روند و با توجه به اینکه هر سفری که به سمت شهرهای جنوبی کشور باشد، برای شروع از تهران نیازمند گذر کردن از شهر قم است، در این صورت آمار سفرها به شهر قم بسیار زیاد خواهد بود. در حالی که درصد بسیاری از این سفرها، نه به قصد شهر قم، که فقط با عبور از عوارضی شهر قم همراه است.

این روش شمارش اشکالات دیگری هم دارد:

● اگر کسی به قصد کار بین دو شهر تردد کند، در آمار مسافران شمرده می‌شود.

● یا اینکه وقتی عبور یک خودرو از یک ایستگاه عوارضی ثبت می‌شود، معلوم نیست که افراد داخل خودرو در حال رفتن به سفر هستند یا از سفر برمی‌گردند.

قبل از اینکه به‌سراغ روش‌های دیگر شمارش تعداد سفرهای نوروزی برویم، بهتر است تعریف دقیقی از سفر داشته باشیم.

طبق تعریف «سازمان جهانگردی کشور»، مسافر به کسی گفته می‌شود که به شهری غیر از محل اقامت معمول خود برود و در آنجا حداقل یک شب و حداکثر یک سال اقامت داشته باشد و برای حضور و فعالیت در آن محل مزد و حقوقی دریافت نکند. در این تعریف، نکته مهم اقامت حداقل یک شب در محلی غیر از شهری است که فرد در آن سکونت دارد. همین نکته می‌تواند مبنای آمارگیری مسافرت‌های نوروزی قرار بگیرد.

بر این اساس برای ما طبیعی خواهد بود اگر بدانیم، شیوه جدیدتر و علمی‌تر محاسبه آمار سفرهای نوروزی، شمارش تعداد افرادی است که (در طول تعطیلات) در مراکز اقامتی اقامت کرده‌اند. این مراکز اقامتی هتل‌ها، مسافرخانه‌ها، مدارس است که در ایام نوروز برای اقامت مسافران آماده می‌شوند، کمپ‌های موقت و دائم هلال‌احمر و شهرداری‌ها برای اسکان مسافران، و... را شامل می‌شوند.

